

Довідка
за результатами моніторингового дослідження (вивчення питання)
щодо забезпечення доступу до якісної позашкільної освіти

Загальна інформація

Державною службою якості освіти України та її територіальними органами відповідно до плану роботи на 2023 рік з 24 квітня по 05 травня поточного року проведено моніторингове дослідження (вивчення питання) щодо забезпечення доступу до якісної позашкільної освіти.

Вивчення проводилося в 66 територіальних громадах (далі – ТГ), що становить 4,6% від загальної кількості (1439) громад в Україні, із відвідуванням 128 закладів позашкільної освіти (далі – ЗПО) комунальної форми власності сфери освіти, культури та спорту та 2 ЗПО ТГ Луганської області (дистанційно). Також під час проведення вивчення у всіх регіонах України проведено дистанційне опитування керівників ЗПО, керівників місцевих органів управління освітою, культурою, спортом, у підпорядкуванні яких перебувають ЗПО ТГ комунальної форми власності.

Під час моніторингового дослідження (вивчення) з метою з'ясування проблемних питань охоплено анкетуванням 2172 респонденти (130 керівників ЗПО ТГ, охоплених вивченням, 2042 керівники інших ЗПО), що складає 62% від 3501 ЗПО, які працюють у 2023 році у сферах освіти, культури та спорту (за оперативною інформацією центральних органів виконавчої влади, у сфері управління яких перебувають ЗПО) (табл. 1).

Таблиця 1

РОЗПОДІЛ РЕСПОНДЕНТІВ ЗА РЕГІОНАМИ

Назва адміністративно-територіальної одиниці	Опитано керівників ЗПО ТГ, охоплених вивченням		Опитано керівників ЗПО дистанційно	
	всього осіб	відсоток від загальної кількості опитаних	всього осіб	відсоток від загальної кількості опитаних
Вінницька область	3	2,3	78	3,8
Волинська область	7	5,4	81	4
Дніпропетровська область	7	5,4	96	4,7
Донецька область	0	0	12	0,6
Житомирська область	5	3,8	86	4,2
Закарпатська область	3	2,3	76	3,7
Запорізька область	3	2,3	36	1,8
Івано-Франківська область	7	5,4	122	6
Київська область	7	5,4	118	5,8
Кіровоградська область	6	4,6	84	4,1
Луганська область	2	1,5	12	0,6
Львівська область	4	3,1	176	8,6
Миколаївська область	3	2,3	84	4,1
Одеська область	6	4,6	73	3,6
Полтавська область	5	3,8	111	5,4

Рівненська область	6	4,6	78	3,8
Сумська область	8	6,2	80	3,9
Тернопільська область	7	5,4	60	2,9
Харківська область	5	3,8	101	4,9
Херсонська область	0	0	12	0,6
Хмельницька область	8	6,2	79	3,9
Черкаська область	8	6,2	89	4,4
Чернівецька область	7	5,4	80	3,9
Чернігівська область	6	4,6	76	3,7
м. Київ	7	5,4	142	7
Всього	130	100	2042	100

Найбільша кількість керівників ЗПО, які взяли участь у дистанційному анкетуванні – у Львівській області – 176 (60 – ЗПО сфери освіти, 42 – ДЮСШ, 74 – мистецькі школи), м. Києві – 142 (51 – ЗПО, 47 – ДЮСШ, 44 – мистецькі школи), Івано-Франківській області – 122 (45 – ЗПО сфери освіти, 25 – ДЮСШ, 52 – мистецькі школи). Найменша (за виключенням регіонів окупованих/ведуться бойові дії) – у Тернопільській області – 60 ЗПО (28 – ЗПО сфери освіти, 9 – ДЮСШ, 23 – мистецькі школи).

Анкетування проведене з опитуванням респондентів за місцем розташування ЗПО: 1316 – у містах (64,4% від опитаних), 486 – у селищах (23,8%), 240 – у селах (11,8%) (рис. 1).

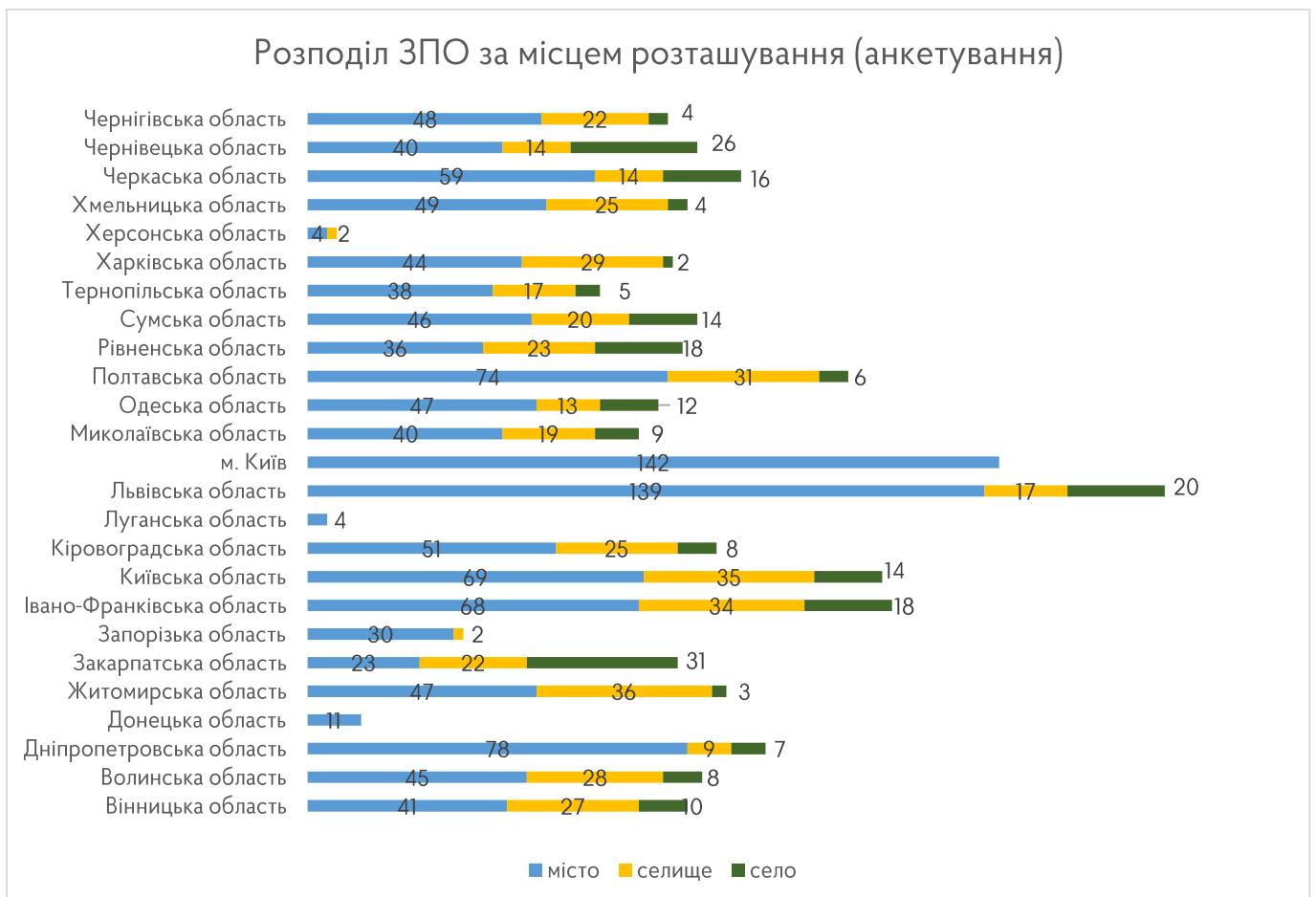

Рис. 1

Анкетування проведене з розподілом за типами ЗПО (табл. 2). Взяли участь керівники 913 ЗПО сфери освіти (44,7% від загальної кількості респондентів), 427 ЗПО сфери спорту (21%), 702 ЗПО сфери культури (34,3%).

Таблиця 2

РОЗПОДІЛ РЕСПОНДЕНТІВ ЗА ТИПАМИ ЗПО У РОЗРІЗІ РЕГІОНІВ

Регіон, де розташований заклад позашкільної освіти	Центри (клуби) фізкультурно-спортивного, туристсько-краєзнавчого та інших напрямів позашкільної освіти	Центри (клуби) військово-патріотичного виховання (моряків, авіаторів тощо)	Центр (палац, будинок, клуб) дитячої та юнацької творчості	Центр (палац, будинок, клуб) художньої творчості дітей, юнацтва та молоді, художньо-естетичної творчості учнівської молоді, естетичного виховання	Центр (будинок, клуб) науково-технічної творчості дітей та юнацтва учнівської молоді	Центр (будинок, клуб) еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді	Станція юних натуралістів	Містецька школа	Мала академія наук	Мала академія мистецтв	Інші: кімната школяра, освітньо-культурні центри національних меншин тощо	Дитячо-юнацька студія	Дитячо-юнацька спортивна школа	Дитяча флотилія моряків і річковиків
Вінницька область	1		24	3	5	1	3	24			1		16	
Волинська область	4		13	1	4	1	1	34	1	1	1		20	
Дніпропетровська область	9	2	41	6	10	4	3	6	1		2		12	
Донецька область	3		3	1	1	2					2			
Житомирська область	4	1	26	2	4	1		25			1		22	
Закарпатська область	1		8	4	1	1		46			3		12	
Запорізька область	7		16	5	2	1			1		3		1	
Івано-Франківська область	5	2	19	4	3	1	1	52	2	2	6		25	
Київська область	4	1	30	8	4	2	3	36			6	1	23	
Кіровоградська область	2	1	26	3	3		2	28					19	
Луганська область	3		2			2		1	1		2		1	
Львівська область	3		39	4	5	2		74	2	2	3		42	
м. Київ	9	1	16	15	6			44			1	3	47	
Миколаївська область	1		20	2	3	1	2	41			1		12	1
Одеська область	1	1	29	1	3	1	2	16			1		16	2
Полтавська область	7	1	27	4	3	1		35	1		4		28	
Рівненська область	1	2	20	1	3			25			5		21	

Сумська область	5		30	2	3	2	3	11	3		3		18
Тернопільська область	1		16	1	6	1		23	1		2		9
Харківська область	4	1	34		2		2	31			3		24
Херсонська область	2		2		1			2			2		3
Хмельницька область	4		18	4	5	2		31			1		14
Черкаська область	6		25	2	2			34			4		16
Чернівецька область	1		6	2	1	1		56	1				12
Чернігівська область	2		24	1	6		1	27	1				14

За типами закладів позашкільної освіти, де проводилося вивчення дистанційно, респонденти розподілилися наступним чином (рис. 2).

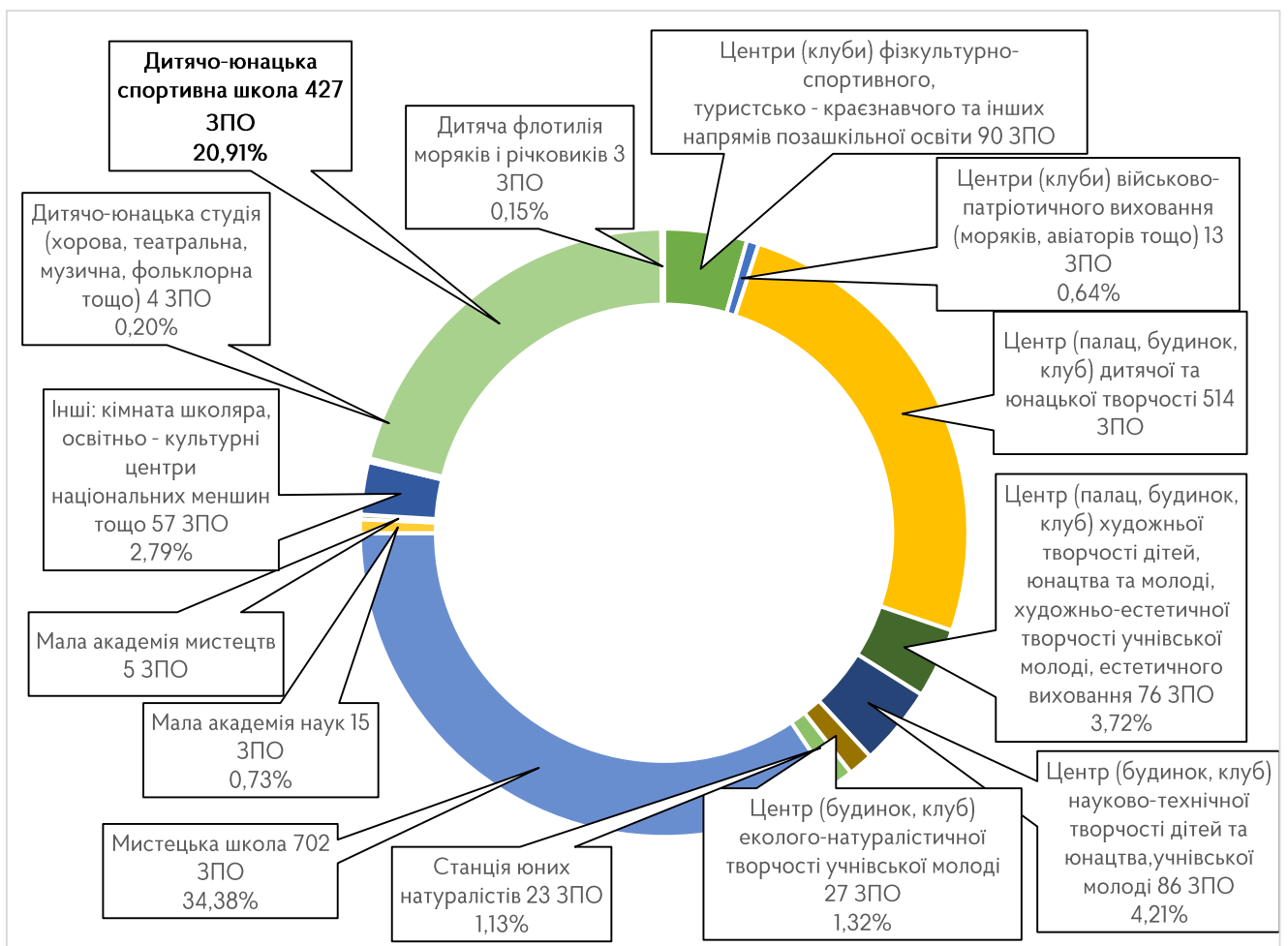

Рис. 2

Представниками територіальних органів Служби опитано керівників 66 ЗПО сфери освіти, 34 ЗПО сфери культури, 30 ЗПО сфери спорту; з них – 62 міських, 47 селищних, 21 сільський ЗПО (рис. 3).

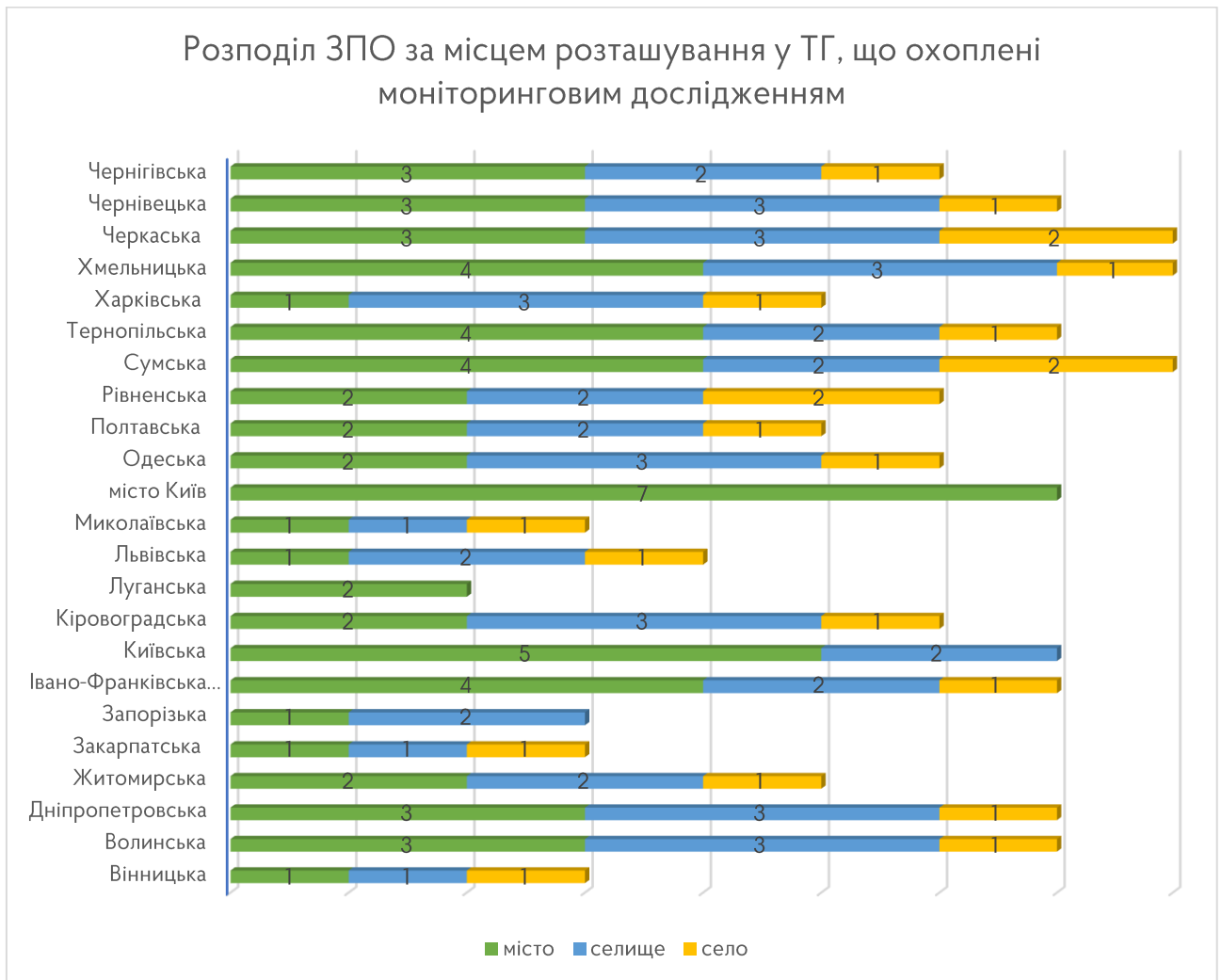

Рис.3

Мережа і контингент здобувачів освіти

Відповідно до оперативних статистичних даних центральних органів виконавчої влади, у сфері управління яких перебувають заклади позашкільної освіти, станом на 01 січня 2021 року освітню діяльність в Україні здійснювали 3916 ЗПО.

Станом на 01 січня 2023 року (за оперативними даними) в Україні здійснював освітню діяльність 3501 ЗПО (1153 – у сфері освіти, 1281 – у сфері культури, 1067– у сфері спорту (без урахування даних Херсонської області)).

Таким чином, упродовж 2021-2023 років спостерігається скорочення мережі ЗПО на 415 закладів (у всіх сферах).

Питання забезпечення доступу до якісної позашкільної освіти є актуальним і потребує уваги засновників ЗПО та центральних органів виконавчої влади, у сфері управління яких перебувають ЗПО.

Під час опитування керівників місцевих органів управління освітою, культурою, спортом також зафіксовано зменшення мережі ЗПО у 66 ТГ за період 2021-2023 років (з 228 до 222 закладів) (рис. 4).

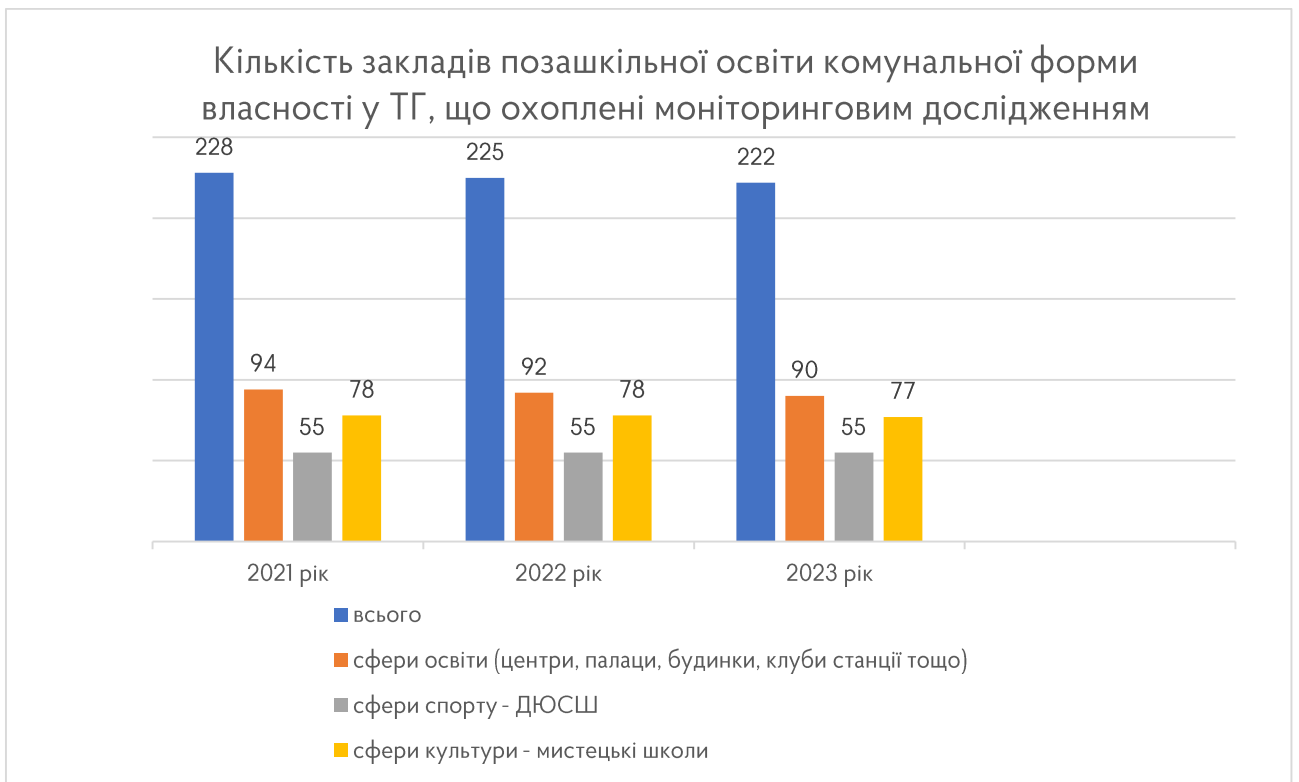

Рис. 4

Станом на січень 2023 року у порівнянні з аналогічним періодом 2021 року простежується тенденція до зменшення охоплення позашкільною освітою здобувачів освіти. Наприклад, у ЗПО сфери освіти кількість здобувачів позашкільної освіти упродовж останніх трьох років зменшилася на **347 337 осіб**, у ЗПО сфери спорту – на **123 028 осіб**.

Така тенденція має, як наслідок, зменшення охоплення позашкільною освітою дітей у ТГ, що відвідані під час моніторингового дослідження. Відповідно у 2021 році в ЗПО 66 ТГ здобували позашкільну освіту 108 611 осіб, у 2022 році – 104 876 осіб, у 2023 році – 94 827 осіб (рис. 5).

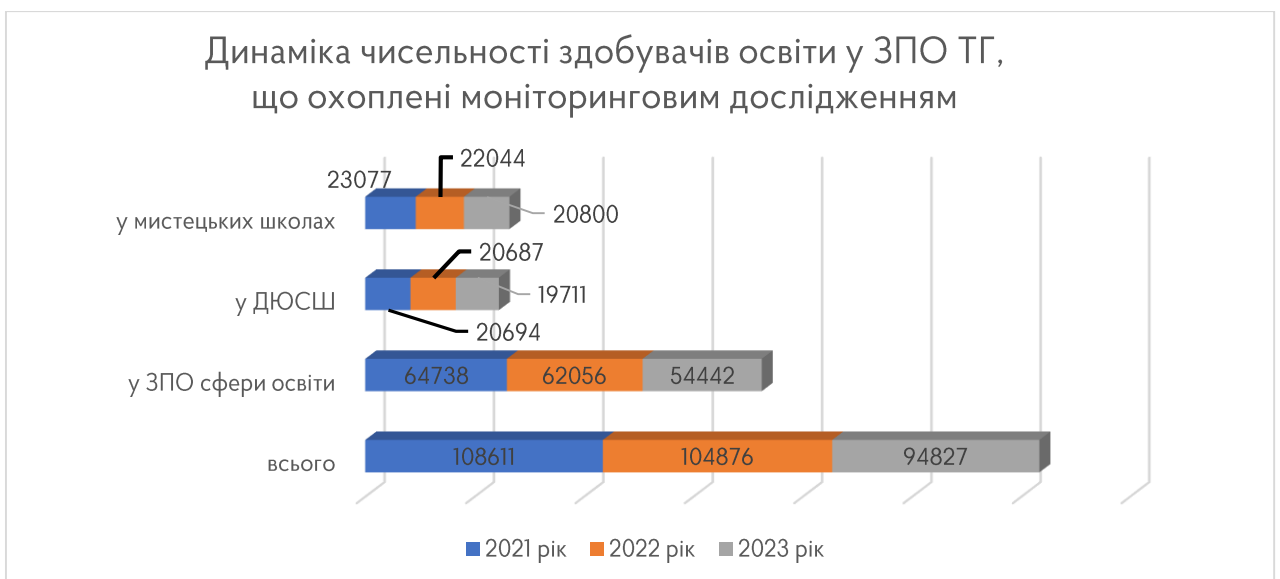

Рис. 5

Контингент вихованців ЗПО, керівники яких взяли участь в онлайн-опитуванні, складає 918 512 здобувачів освіти. Більшість керівників ЗПО

(1060 ЗПО із 2042 ЗПО) вказують на зміни в контингенті здобувачів освіти під час дії правового режиму воєнного стану.

За інформацією керівників ЗПО, основні причини зменшення кількості здобувачів позашкільної освіти відбулися через:

- виїзд за кордон (788 – 74%);
- виїзд в інший регіон України (321 – 30%);
- відсутність умов для дистанційного навчання (130 – 12,3%);
- інше (звільнення/мобілізація керівників гуртків/тренерів-викладачів, призупинення навчання).

Кількість здобувачів позашкільної освіти збільшилася у 249 ЗПО (23,5%) переважно за рахунок внутрішньо переміщених осіб. Кількість ВПО у ЗПО, керівники яких взяли участь в онлайн-опитуванні, складає 38 169.

Також спостерігається збільшення кількості внутрішньо переміщених осіб, які здобувають позашкільну освіту у ЗПО ТГ (рис. 6). Разом з тим загальна кількість здобувачів позашкільної освіти впродовж 2021-2023 років зменшилася (рис. 5).

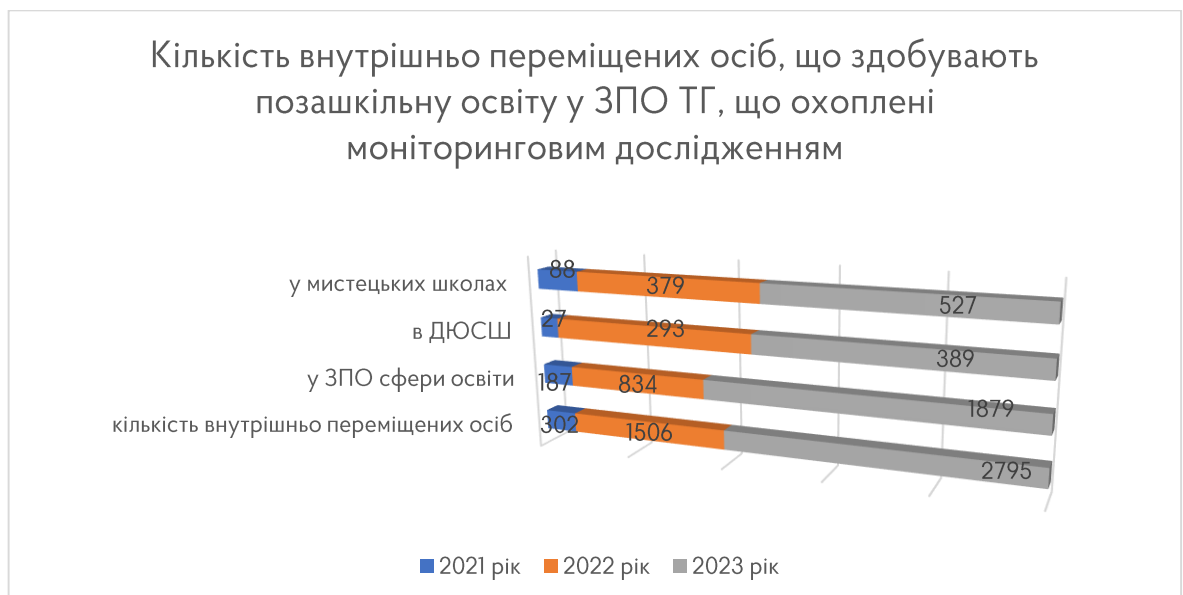

Рис.6

Тенденція до скорочення мережі ЗПО в Україні упродовж 2021-2023 років обумовлена декількома факторами:

- у процесі децентралізації відбувається ліквідація, реорганізація ЗПО (шляхом злиття декількох закладів в один або приєднання до інших закладів освіти);
- сільські ТГ у більшості випадків не мають фінансових можливостей на створення/утримання ЗПО;
- частина ЗПО не передані із власності районних рад у комунальну власність громад.

Ці фактори призводять до того, що здобувачі освіти позбавлені права на отримання позашкільної освіти.

Наприклад, у Хмельницькій міській територіальній громаді з 2021 року Хмельницька дитячо-юнацька спортивна школа № 2 знаходилась у стані ліквідації. У 2023 році цей заклад офіційно ліквідований.

У Закарпатській області відповідно до рішення сесії Баранинської сільської ради від 19.02.2021 утворено «Будинок дитячої творчості» Баранинської сільської ради Ужгородського району шляхом злиття «Будинку дитячої творчості Баранинської сільської ради Ужгородського району Закарпатської області» та Комунального закладу «Дитячо-юнацька спортивна школа Баранинської сільської ради Ужгородського району Закарпатської області».

Також припинено діяльність трьох ЗПО (Закарпатський обласний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді, Закарпатський центр туризму, краєзнавства, екскурсій і спорту учнівської молоді, Закарпатський обласний центр науково-технічної творчості учнівської молоді) шляхом приєднання до Комунального закладу позашкільної освіти «Закарпатський обласний центр дитячої та юнацької творчості «ПАДІЮН» (рішення обласної ради від 15.12.2022 № 726 «Про створення Комунального закладу позашкільної освіти «Закарпатський обласний центр дитячої та юнацької творчості «ПАДІЮН» Закарпатської обласної ради»).

У Волинській області рішеннями Луцької міської ради від 22.12.2021 № 24/77 та № 24/78 ліквідовано два заклади позашкільної освіти (Міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді Луцької міської ради та Міський центр туризму, спорту і краєзнавства учнівської молоді Луцької міської ради). За інформацією, наданою управлінню Служби у Волинській області, профільні гуртки продовжили роботу на базі Палацу учнівської молоді Луцької міської ради.

У Вінницькій області в Тульчинській територіальній громаді рішенням 39 сесії 8 скликання від 16.12.2022 № 2017 та № 2018 Тульчинської міської ради ліквідовано Тульчинський центр науково-технічної творчості учнівської молоді та Тульчинську станцію юних натуралістів шляхом приєднання до Тульчинського Будинку дітей та юнацтва Тульчинської міської ради.

Мають місце факти щодо скорочення мережі ЗПО сфери освіти шляхом перетворення їх у центри дозвілля та/або масового спорту, які не надають позашкільну освіту. Наприклад, Болградською міською радою було прийнято рішення від 28.01.2021 № 87 VIII «Про перейменування Болградської дитячо-юнацької спортивної школи Болградської міської ради Одеської області в Комунальний заклад «Центр фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх» Болградської міської ради Одеської області».

Моніторингове дослідження показало також, що неузгодженість дій місцевих органів управління освітою, культурою, спортом, у підпорядкуванні яких перебувають ЗПО, щодо збереження мережі закладів і контингенту здобувачів позашкільної освіти призводить до порушення прав дітей на здобуття позашкільної освіти, особливо у сільській місцевості та у тих громадах, яким у процесі децентралізації не передані у комунальну власність заклади позашкільної освіти із власності районних рад.

Державна політика у сфері позашкільної освіти спрямована на збереження та розвиток мережі державних та комунальних закладів позашкільної освіти без права їх перепрофілювання, перепідпорядкування, злиття (абзац третій частини другої статті 9 Закону України «Про позашкільну освіту»). Тому необхідно зусилля усіх органів влади зосередити на створенні умов для здобуття дітьми і підлітками позашкільної освіти незалежно від місця проживання, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану.

Статтею 14 Закону «Про позашкільну освіту» визначено, що рішення про створення, реорганізацію, ліквідацію та перепрофілювання закладу позашкільної освіти незалежно від підпорядкування, типів і форми власності приймає його засновник (засновники). У питанні збереження та розвитку мережі ЗПО на відповідній місцевості необхідно активізувати співпрацю всіх зацікавлених сторін (місцевих органів управління у відповідній сфері, керівників ЗПО, батьківської спільноти, громадських організацій).

Незважаючи на складнощі та виклики, з якими стикаються ТГ та засновники ЗПО, упродовж 2021-2023 років є позитивні приклади щодо прийняття рішень про утворення нових закладів у системі позашкільної освіти. Так, у ряді відвіданих під час моніторингового дослідження ТГ були ухвалені рішення про відкриття нових ЗПО. Зокрема, в Чернівецькій області у 2021 році створено ЗПО сфери культури – мистецьку школу в Боянській сільській територіальній громаді (рішення 12-ї позачергової сесії VIII скликання Боянської сільської ради від 21.09.2021 № 1-12/21). Мистецька школа розташована в приміщенні Боянського ліцею «Лідер», що створює додаткові зручності здобувачам освіти для занять у ЗПО. За період діяльності цієї мистецької школи кількість здобувачів позашкільної освіти зросла з 30 до 88 осіб.

У Івано-Франківській області в 2021 році зросла кількість ЗПО сфери спорту. Так, рішенням Солотвинської селищної ради від 16.04.2021 № 247/06/2021 утворено дитячо-юнацьку спортивну школу, що збільшило контингент здобувачів позашкільної освіти у ТГ на 142 особи.

У 2022 році кількість ЗПО сфери освіти зросла і в місті Києві та Вишгородській ТГ Київської області. За розпорядженням Печерської районної в місті Києві державної адміністрації від 22.09.2022 № 266 було утворено Центр по роботі з дітьми та молоддю за місцем проживання, який станом на травень 2023 року відвідували 1030 здобувачів освіти. У Вишгородській ТГ створено Вишгородський міський дитячо-юнацький духовий оркестр-студію «Водограй» (60 здобувачів освіти).

Мають місце приклади, коли за відсутності на території ТГ закладів позашкільної освіти засновники забезпечують доступ до якісної позашкільної освіти. Так, місцева рада Бездрицької сільської територіальної громади Сумської області вирішила питання щодо створення умов для здобуття дітьми позашкільної освіти (76 осіб), залучивши на договірній основі ЗПО, розташовані на території інших громад – Будинок дитячої та юнацької творчості Верхньосироватської сільської ради Сумського району Сумської області

та комунальний заклад «Дитячо-юнацька спортивна школа» Степанівської селищної ради Сумського району Сумської області.

У Чернігівській області для забезпечення доступу здобувачів освіти до позашкільної освіти ЗПО уклали угоди про співпрацю із закладами загальної середньої освіти та закладами дошкільної освіти декількох сільських громад. Так, у Будинку дитячої та юнацької творчості Сосницької селищної ради Чернігівської області організовано роботу трьох гуртків на базі закладів освіти в селах Волинка та Кудрівка, а комунальний заклад «Центр позашкільної освіти» Новобілоуської сільської ради Чернігівського району Чернігівської області здійснює освітню діяльність у селах Роїще, Новий Білоус, Старий Білоус, Редьківка, Мохнатин.

На території Новоборівської селищної громади Житомирської області це питання вирішено таким чином: при наявності у власності громади двох ЗПО різних сфер (освіти й культури) на договірних засадах та за співфінансування організовано роботу гуртка «Футбол» із залученням тренера-викладача ЗПО сфери спорту сусідньої Іршанської селищної територіальної громади. Таким чином, діти, які проживають на території Новоборівської селищної громади, мають доступ до позашкільної освіти різних напрямів.

Така позитивна практика свідчить про увагу органів місцевого самоврядування у вищезазначених громадах до потреб населення, піклування про всебічний розвиток здобувачів освіти, забезпечення їхніх потреб у творчій самореалізації, інтелектуальному, духовному і фізичному розвитку.

Мають місце приклади, коли засновники ліквідовують ЗПО, але зберігають гуртки та забезпечують місцем роботи педагогічних працівників. За інформацією управління Служби у Чернігівській області, припинено діяльність юридичної особи Центр туризму і краєзнавства учнівської молоді Ніжинської міської ради Чернігівської області шляхом приєднання до Ніжинської гімназії № 3 Ніжинської міської ради (рішення 26 сесії VIII скликання Ніжинської міської ради від 07.12.2022 № 26-26/2022). Натомість створено структурний позашкільний підрозділ Ніжинської гімназії № 3 із внесенням до штатного розпису Ніжинської гімназії № 3 ставки заступника директора та керівників гуртків. Відбулося також якісне оновлення та поповнення матеріально-технічної бази гуртків.

Кадрове забезпечення закладів позашкільної освіти

Для забезпечення якісної освіти в ЗПО важливим фактором є наявність кваліфікованих педагогічних працівників/тренерів-викладачів.

Моніторингове дослідження показало, що кадровий склад керівників гуртків, викладачів, тренерів у ЗПО забезпечений не в повній мірі. Так, за інформацією керівників ЗПО, у період дії воєнного стану в Україні в **48,5%** ЗПО (**956** ЗПО із **2042** опитаних дистанційно) відбулися зміни у складі педагогічних працівників/тренерів-викладачів.

Більшість з 956 опитаних керівників ЗПО відзначають, що зменшення кадрового складу ЗПО відбулися через:

- звільнення педагогічних працівників/тренерів-викладачів (579 – 60,6%);

- мобілізацію педагогічних працівників/тренерів-викладачів (319 – 33%);
- відпустку без збереження заробітної плати (203 – 21%);
- призупинення трудового договору (106 – 11%);
- перебування на простой (57 – 6%);
- інше (виїзд за кордон, не приймали на роботу за сумісництвом тощо).

Проблемним питанням, яке відзначили 556 (27%) керівників ЗПО (з 2042 опитаних дистанційно), залишається недостатнє забезпечення ЗПО відповідними спеціалістами, наприклад, психологами.

Заклади позашкільної освіти крім освітньої, виховної функції, виконують важливу соціальну функцію, забезпечуючи психологічну підтримку учасників освітнього процесу, особливо під час дії правового режиму воєнного стану.

За інформацією 1972 керівників ЗПО, які брали участь у опитуванні, психологічне забезпечення здійснюється:

- практичним психологом лише у 181 ЗПО (9,2%);
- залученими спеціалістами навчально-методичних кабінетів/лабораторій центрів/психологічної служби у 155 ЗПО (7,9%);
- педагогічними працівниками/тренерами-викладачами у 1636 ЗПО (83%).

При цьому:

- у 166 ЗПО (8,2%) практичний психолог працює за основним місцем роботи;
- у 22 ЗПО (1,1%) практичний психолог працює за сумісництвом;
- у 92 ЗПО (4,7%) посада вакантна;
- у 1692 ЗПО (85,8%) посада практичного психолога **взагалі не передбачена** штатним розписом (рис. 7).

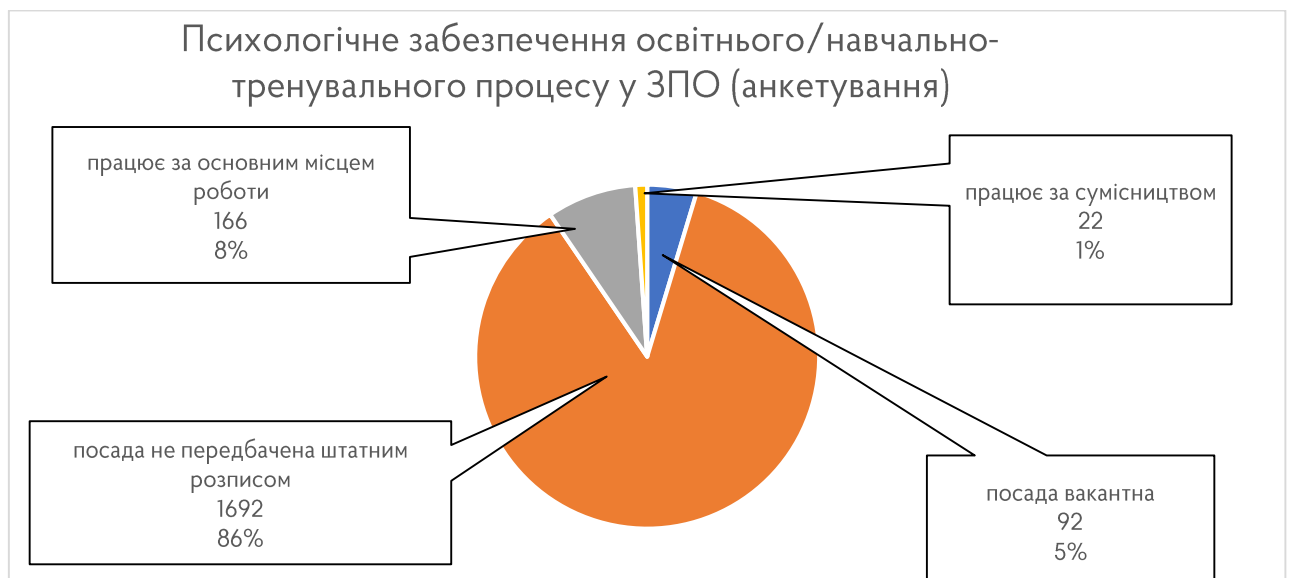

Рис. 7

Із 130 керівників ЗПО ТГ, охоплених вивченням, лише 10 повідомили, що практичний психолог працює за основним місцем роботи у ЗПО.

Зважаючи на вищезазначене, питання щодо забезпечення ЗПО практичними психологами потребує уваги як керівників ЗПО, так і засновників закладів освіти (табл. 3).

Таблиця 3

ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО/НАВЧАЛЬНО ТРЕНУВАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Регіон, де розташований заклад позашкільної освіти	посада вакантна	посада не передбачена штатним розписом	працює за основним місцем роботи	працює за сумісництвом	загальний результат
Вінницька область	7	68	3		78
Волинська область	1	73	7		81
Дніпропетровська область	3	84	5	2	94
Донецька область	1	7	3		11
Житомирська область	2	79	4	1	86
Закарпатська область	4	68	3	1	76
Запорізька область	5	14	13		32
Івано-Франківська область	4	109	7		120
Київська область	10	96	11	1	118
Кіровоградська область	7	57	12	8	84
Луганська область	1	3			4
Львівська область	1	167	8		176
м. Київ	5	124	11	2	142
Миколаївська область	1	62	5		68
Одеська область	6	55	10	1	72
Полтавська область	3	102	6		111
Рівненська область	1	65	10	1	77
Сумська область	7	57	14	2	80
Тернопільська область	4	48	7	1	60
Харківська область	7	63	5		75
Херсонська область		5	1		6
Хмельницька область	5	65	6	2	78
Черкаська область	1	83	5		89
Чернівецька область	2	75	3		80
Чернігівська область	4	63	7		74
Загальний результат	92	1692	166	22	1972

Організація освітнього/навчально-тренувального процесу

Ефективність роботи ЗПО та здобуття якісної освіти в умовах воєнного стану також залежить від форми організації освітнього/навчально-тренувального процесу (очна, дистанційна, змішана).

Опитування керівників ЗПО (дистанційне) показало, що із 2042 закладів: 46% (945 ЗПО) працюють очно, 38,6% (789 ЗПО) – за змішаною формою, 11,7% (238 ЗПО) – дистанційно, а в 3,4% (70 ЗПО) освітній/навчально-тренувальний процес не здійснюється (рис. 8).

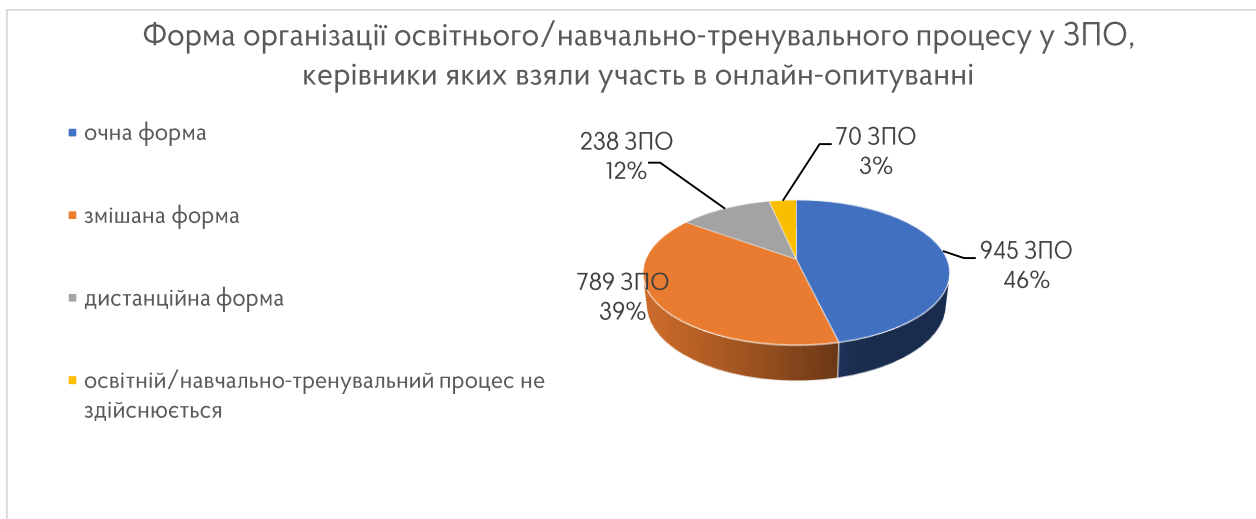

Рис. 8

За результатами анкетування найбільша кількість ЗПО, які працюють дистанційно, у Запорізькій – 28 із 36 (77,7%) та Харківській – 60 із 101 (59,4%) областях (табл. 4).

Таблиця 4

ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО/НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ЗПО
У РОЗРІЗІ РЕГІОНІВ

Регіон, де розташований заклад позашкільної освіти	опитано керівників ЗПО (дистанційно)	дистанційна форма	змішана форма	освітній процес не здійснюється	очна форма
Вінницька область	78	1	23		54
Волинська область	81	8	25		48
Дніпропетровська область	96	24	62	2	8
Донецька область	12	8	3	1	
Житомирська область	86	3	35		48
Закарпатська область	76		10		66
Запорізька область	36	28	4	4	
Івано-Франківська область	122		26	2	94
Київська область	118	2	69		47
Кіровоградська область	84	3	42		39
Луганська область	12	4		8	
Львівська область	176		32		144
м. Київ	142	1	66		75
Миколаївська область	84	26	34	16	8
Одеська область	73	16	35	1	21
Полтавська область	111	6	65		40
Рівненська область	78	3	23	1	51
Сумська область	80	25	52		3
Тернопільська область	60		21		39
Харківська область	101	60	13	26	2
Херсонська область	12	4	1	6	1
Хмельницька область	79		39	1	39

Черкаська область	89	6	38		45
Чернівецька область	80	1	30		49
Чернігівська область	76	9	41	2	24
Загальний результат	2042	238	789	70	945

1151 (54%) опитаних керівників ЗПО зазначили, що зміни до режиму роботи та організації освітнього/навчально-тренувального процесу в закладах освіти в умовах війни не вносились.

Разом з тим у 46% ЗПО вносилися зміни до організації освітнього/навчально-тренувального процесу з урахуванням безпекової ситуації, побажань батьків і можливостей дітей долучатися до занять.

Керівники ЗПО, які вказали про внесення змін до режиму роботи та організації освітнього/навчально-тренувального процесу, відзначили, що:

- змінювався час початку навчальних занять (612 – 31%);
- змінювалася тривалість навчальних занять (277 – 14%);
- інше (94 – 4,8%: періодично (протягом року) відбувалося чергування дистанційного та очно/змішаного навчання, зміни в структурі навчального року тощо).

Відповіді респондентів, які взяли участь в опитуванні керівників ЗПО ТГ, підтверджують загальні тенденції: 67 ЗПО (51,5%) здійснюють освітній/навчально-тренувальний процес очно, 49 (37,7%) – за змішаною формою, дистанційно працюють 11 (8%), у двох ЗПО не здійснюється освітній/навчально-тренувальний процес, а в одному ЗПО оголошено простій.

Крім цього, за інформацією місцевих органів управління освітою, культурою, спортом упродовж 2021–2023 років форми організації освітнього/навчально-тренувального процесу в ЗПО ТГ змінювалися наступним чином (рис. 9):

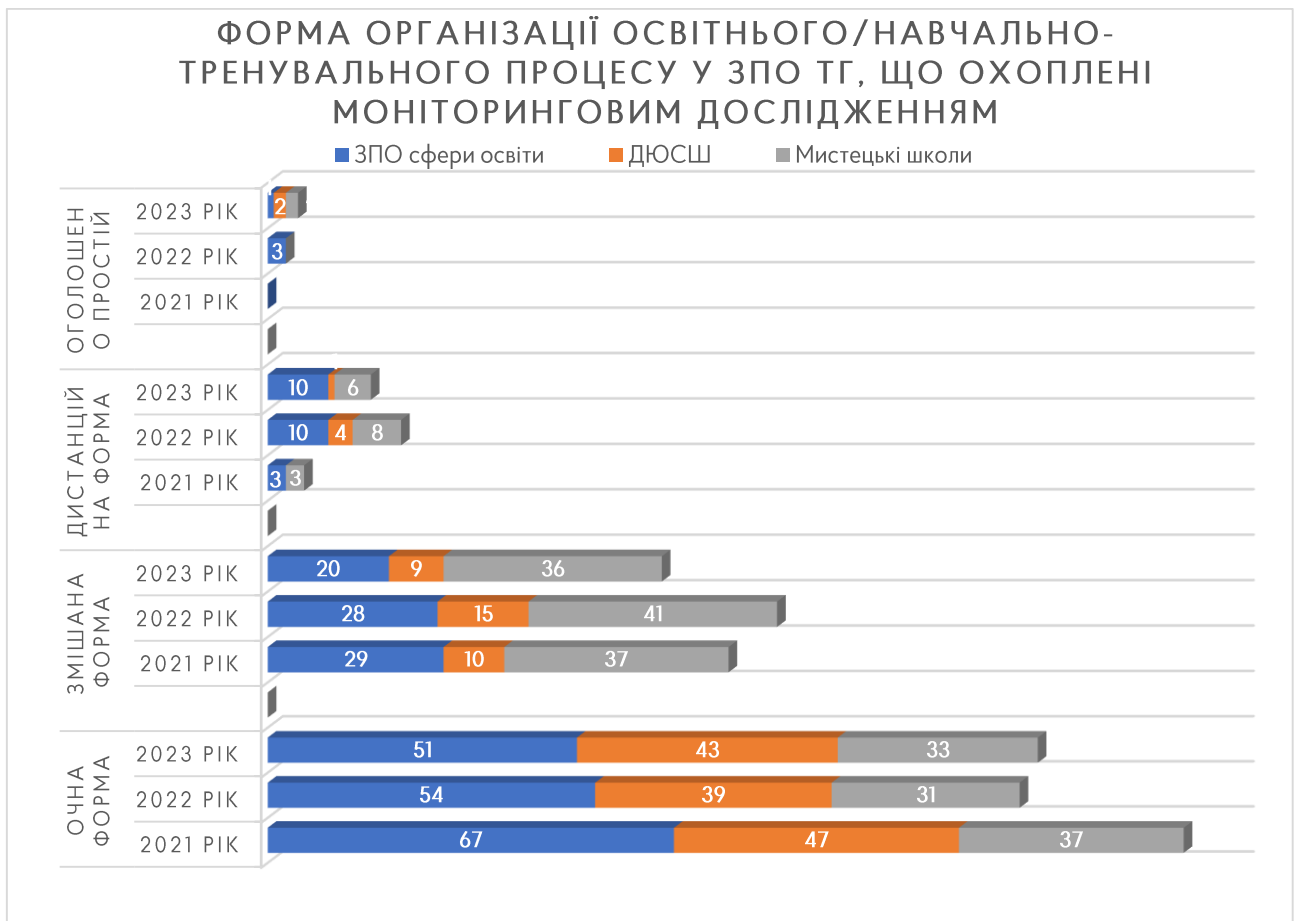

Рис. 9

Із 1072 керівників ЗПО, які надали відповіді (можливо було обрати декілька варіантів), при організації навчання за дистанційною/змішаною формою для онлайн-взаємодії у більшості випадків використовують: платформу Google Meet (619 – 60%), Google Classroom (305 – 30%) та сервіси Zoom (790 – 77%), Viber (120 – 12%), Skype (249 – 24%).

Серед проблемних питань щодо організації дистанційного/змішаного навчання більшість керівників ЗПО, з 2042 опитаних дистанційно, відзначають:

- відсутність необхідного технічного забезпечення в ЗПО для організації освітнього/навчально-тренувального процесу у дистанційній/змішаній формі (938 – 45,9%);
- неготовність педагогічних працівників/тренерів-викладачів використовувати сучасні онлайн-інструменти інтерактивного навчання (131 – 6,4%);
- інше (недостатній рівень забезпеченості здобувачів освіти гаджетами та комп'ютерною технікою тощо).

Під час моніторингового дослідження вивчалось питання використання навчальних програм гуртків, секцій та інших творчих об'єднань, зважаючи на специфіку відповідної сфери (освіти, спорту, культури). Враховуючи, що вимоги до здобувачів позашкільної освіти визначаються рівнем творчого об'єднання ЗПО, відображаються в навчальних програмах із позашкільної освіти, які є складовою освітньої програми закладу, питання якісного їх наповнення сьогодні лежить у площині відповідальності керівника ЗПО.

Із 1972 керівників ЗПО, в яких здійснюється освітній/навчально-тренувальний процес, відповіли, що гуртки, секції та інші творчі об'єднання працюють за навчальними програмами (рис. 10):

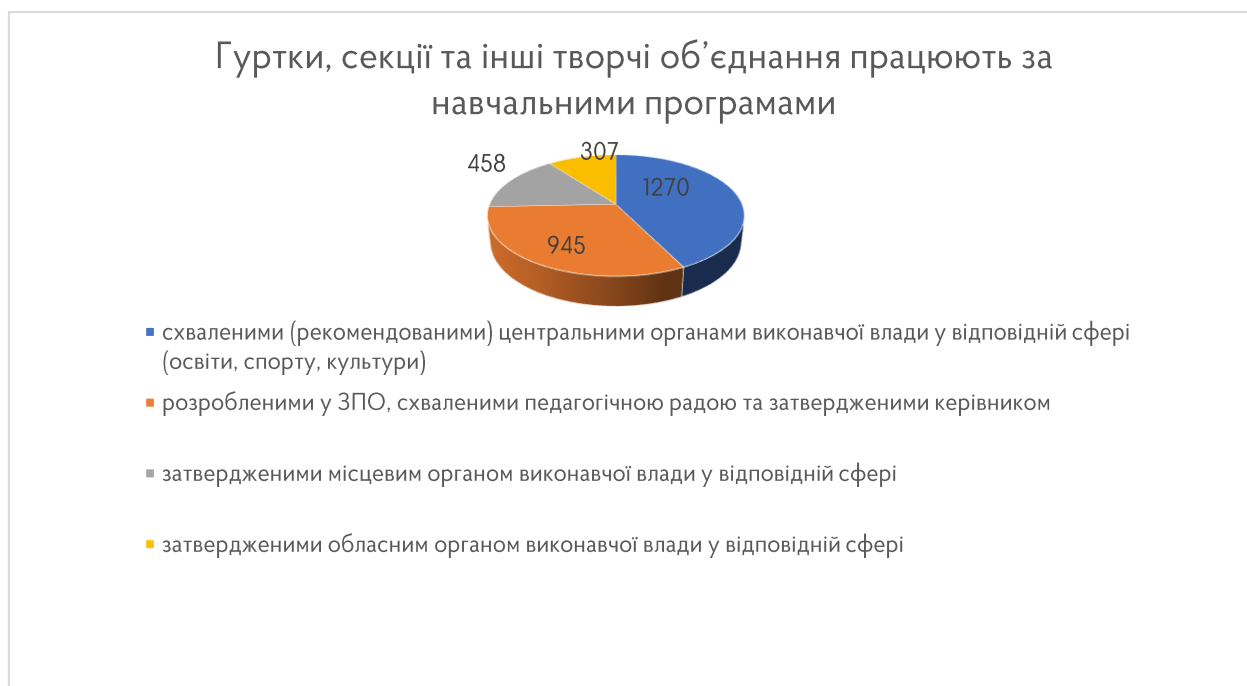

Рис. 10

130 керівників ЗПО під час відвідування закладу відповіли, що освітній/навчально-тренувальний процес організовано за навчальними програмами гуртків, секцій та інших творчих об'єднань:

- схваленими (рекомендованими) центральними органами виконавчої влади у відповідній сфері (освіти, спорту, культури) – 97 ЗПО (74,6%);
- розробленими у ЗПО, схваленими педагогічною радою та затвердженими керівником – 33 ЗПО (25,4%);
- затвердженими місцевим органом виконавчої влади у відповідній сфері – 27 ЗПО (20,8%);

Окрім цього, керівники ЗПО сфери мистецтва (опитані під час відвідування закладу) відповіли, що освітній процес здійснюється за:

- типовими освітніми програмами, що затверджені Міністерством культури та інформаційної політики України – 33 ЗПО (25,4%);
- власними, в тому числі наскрізними освітніми програмами – 14 ЗПО (10,8%).

За результатами дослідження і аналізу отриманої інформації, більшість ЗПО для організації освітнього/навчально-тренувального процесу використовують навчальні програми, схвалені (рекомендовані) центральними органами виконавчої влади у відповідній сфері. У зв'язку з цим питання щодо їх оновлення та осучаснення потребує особливої уваги.

За інформацією респондентів, використання в освітньому процесі навчальних програм, розроблених у ЗПО, також охоплює високий відсоток

закладів (47,9%). Зважаючи на це, керівникам ЗПО необхідно контролювати зміст та наповнення таких навчальних програм з урахуванням норм законодавства і викликів часу. Так, аналіз відповідей керівників ЗПО під час дистанційного опитування та відвідування закладів у територіальних громадах засвідчив, що 116 керівників дитячо-юнацьких спортивних шкіл (ЗПО сфери спорту) із 457 ДЮСШ, керівники яких брали участь в опитуванні, зазначили, що в навчально-тренувальному процесі використовують навчальні програми видів спорту, які затверджені місцевим органом виконавчої влади у відповідній сфері або навчальними програмами, що схвалені педагогічною радою та затверджені керівником закладу.

Такий факт свідчить про порушення норм законодавства, зокрема пункту 15 розділу «Організація діяльності спортивної школи» Положення про дитячо-юнацьку спортивну школу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2008 р. № 993, в якому визначено, що навчально-тренувальна та спортивна робота спортивної школи проводиться за навчальними програмами з видів спорту, затвердженими Мінмолодьспорту.

Серед проблемних питань щодо організації освітнього/навчально-тренувального процесу 595 (29%) керівників ЗПО (з 2042 опитаних дистанційно) відзначають необхідність оновлення навчальних програм: осучаснення, розроблення для використання під час дистанційного/змішаного навчання.

Необхідно також унормувати процедуру розроблення та затвердження програм на різних рівнях.

Організація безпечного освітнього/навчально-тренувального процесу

Для забезпечення доступу до якісної позашкільної освіти важливим є питання організації безпечного освітнього/навчально-тренувального процесу в ЗПО.

За результатами онлайн-опитування керівників ЗПО з'ясовано, що більшість із них зазначають відсутність належно облаштованого укриття у закладі. У зв'язку з цим можна зробити висновок, що станом на травень 2023 року із 2042 ЗПО створення безпечних умов для організації освітнього/навчально-тренувального процесу організовано на недостатньому рівні, а саме:

- у 728 ЗПО (35,7%) облаштовані захисні споруди цивільного захисту/укриття;
- 705 ЗПО (34,5%) використовують на договірних засадах об'єкти фонду захисних споруд інших суб'єктів господарювання;
- у 186 ЗПО (8,6%) сховища облаштовані в спорудах подвійного призначення;
- 125 ЗПО (6,1%) використовують захисні споруди цивільного захисту;
- 105 ЗПО (5,1%) використовують фортифікаційні споруди як найпростіші укриття.

Варто зазначити, що укриття відсутні в **456 ЗПО (22,3%)**, ще **200 ЗПО (9,8%)** потребують ремонтних робіт в укриттях.

Під час дії в Україні правового режиму воєнного стану створення безпечних умов для учасників освітнього навчально-тренувального процесу – одне з першочергових завдань місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. За інформацією місцевих органів управління освітою, культурою, спортом у 2023 році у 66 територіальних громадах, які відвідали територіальні органи Служби, із 222 ЗПО:

- лише в 27 ЗПО (12,2%) облаштовані захисні споруди цивільного захисту (15 ЗПО сфери освіти, 6 ЗПО сфери спорту, 7 ЗПО сфери культури);
- в 10 ЗПО (4,5%) облаштовані сховища в спорудах подвійного призначення (6 ЗПО сфери освіти, 3 ЗПО сфери спорту, 1 ЗПО сфери культури);
- в 51 ЗПО (23,0%) створені фортифікаційні споруди, як найпростіші укриття (24 ЗПО сфери освіти, 5 ЗПО сфери спорту, 22 ЗПО сфери культури);
- 129 ЗПО (58,1%) використовують для укриття на договірних засадах об'єкти фонду захисних споруд інших суб'єктів господарювання (за відсутності власних укриттів) (47 ЗПО сфери освіти, 40 ЗПО сфери спорту, 42 ЗПО сфери культури);
- у 85 ЗПО (38,3%) взагалі відсутні укриття (29 ЗПО сфери освіти, 23 ЗПО сфери спорту, 33 ЗПО сфери культури);
- 9 ЗПО (4,5%) потребують ремонту укриттів (7 ЗПО сфери освіти, 2 ЗПО сфери спорту).

Упродовж 2021–2023 років ситуація з облаштуванням захисних споруд/укриттів у ЗПО ТГ виглядає наступним чином (рис. 11):

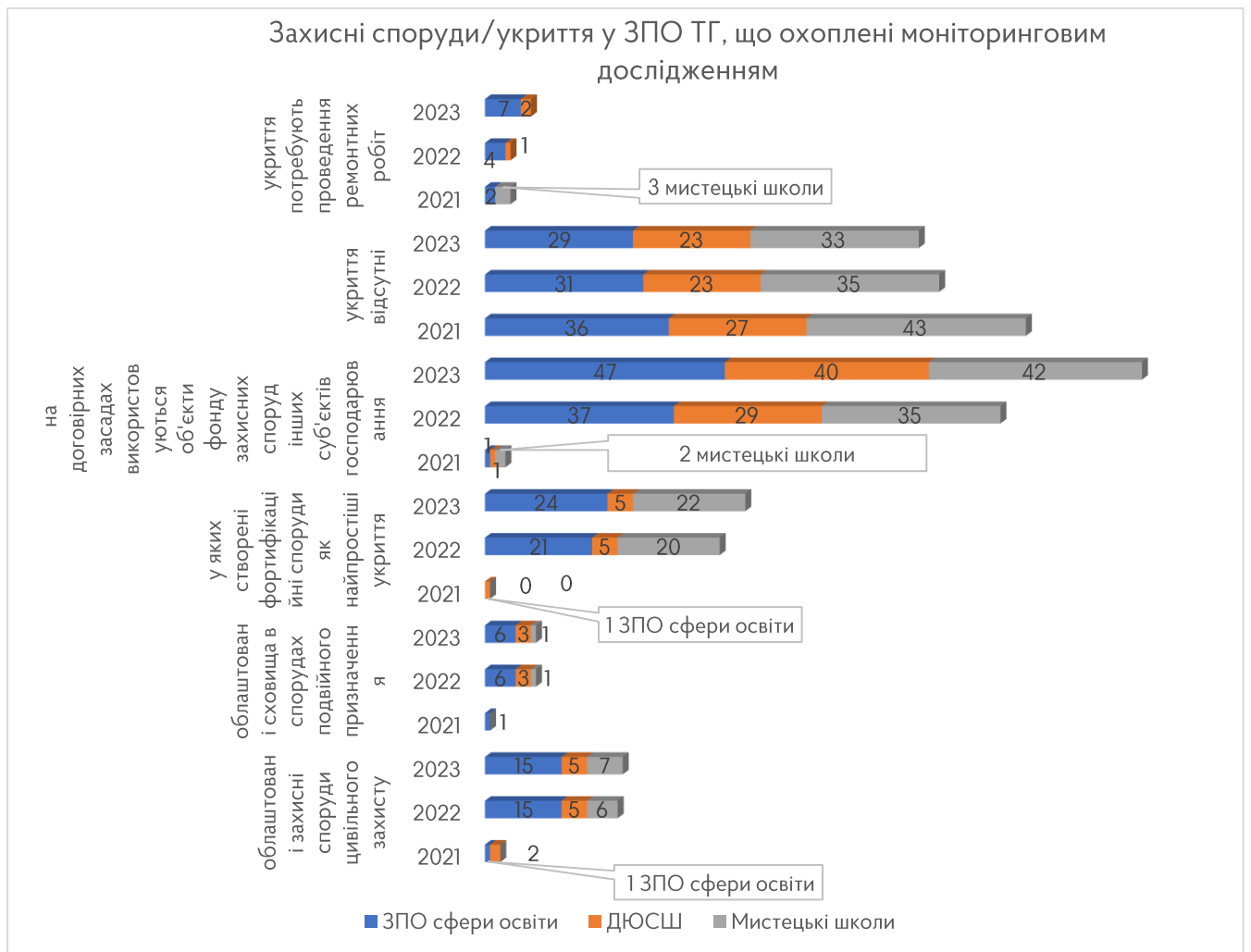

Рис. 11

Як зазначено вище, якість освітнього/навчально-тренувального процесу в дистанційній/змішаній формі залежить від наявності умов для здійснення такого навчання (технічне обладнання, укриття). На сьогодні навіть у тих регіонах, де не відбуваються військові дії, велика кількість ЗПО працюють в дистанційній/змішаній формі (табл. 4), у тому числі через відсутність або не облаштованість укриттів. Це відзначили 719 (35%) з 2042 опитаних керівників ЗПО. Наприклад, у територіальних громадах Вінницької області, де проводилося вивчення, навчання організовано в очній формі. Проте, як зазначили керівники закладів у анкетах, через відсутність укриттів 13 ЗПО з 57 здійснюють навчально-тренувальний процес у змішаній формі. 8 закладів позашкільної освіти у відвіданих територіальних громадах Волинської області здійснюють освітній процес в очному форматі, а 9 – у змішаному (через недостатню площу облаштованих укриттів).

Серед проблемних питань в організації освітнього/навчально-тренувального процесу в умовах воєнного стану варто відзначити:

- відсутність власних безпечних укриттів у більшості ЗПО;
- неякісне облаштування наявних укриттів;
- формальне використання непристосованих будівель для укриття.

Формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти

Питання щодо формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти в ЗПО знаходиться у площині відповідальності керівника закладу та педагогічної ради. Тому під час моніторингового дослідження вивчалися питання наявності та ефективності внутрішньої системи забезпечення якості освіти у ЗПО, включно із системою та механізмами забезпечення академічної доброчесності.

За інформацією керівників ЗПО, які брали участь у дистанційному опитуванні, внутрішня система забезпечення якості освіти в:

- 33% (651 ЗПО) вже функціонує;
- 31,4% (619 ЗПО) розпочато формування;
- 22,6% (445 ЗПО) сформована частково;
- 13% (257 ЗПО) не розпочато формування (табл. 5).

Таблиця 5

ВНУТРІШНЯ СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ ЗПО

Регіон, де розташований заклад позашкільної освіти	відсутня	розпочато формування	сформована частково	вже функціонує	загальний результат
Вінницька область	7	34	17	20	78
Волинська область	14	31	19	17	81
Дніпропетровська область	7	33	20	34	94
Донецька область		2	7	2	11
Житомирська область	7	30	19	30	86
Закарпатська область	10	19	13	34	76
Запорізька область		8	14	10	32
Івано-Франківська область	23	36	16	45	120
Київська область	26	33	28	31	118
Кіровоградська область	6	32	15	31	84
Луганська область		3	1		4
Львівська область	31	49	33	63	176
м. Київ	17	22	23	80	142
Миколаївська область	8	20	17	23	68
Одеська область	13	24	15	20	72
Полтавська область	20	32	23	36	111
Рівненська область	13	18	19	27	77
Сумська область	12	25	21	22	80
Тернопільська область	10	15	19	16	60
Харківська область	6	22	23	24	75
Херсонська область		2	4		6
Хмельницька область	6	24	22	26	78
Черкаська область	8	30	23	28	89
Чернівецька область	5	40	18	17	80
Чернігівська область	8	35	16	15	74
Загальний результат	257	619	445	651	1972

Із числа тих ЗПО, де не розпочато формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти, більшість – це дитячо-юнацькі спортивні школи (103 ЗПО) та мистецькі школи (100 ЗПО).

Разом з тим 651 ЗПО, в яких функціонує внутрішня система забезпечення якості освіти, розподілилися наступним чином:

- 263 ЗПО сфери освіти;
- 238 ЗПО сфери культури;
- 150 ЗПО сфери спорту (рис. 12).

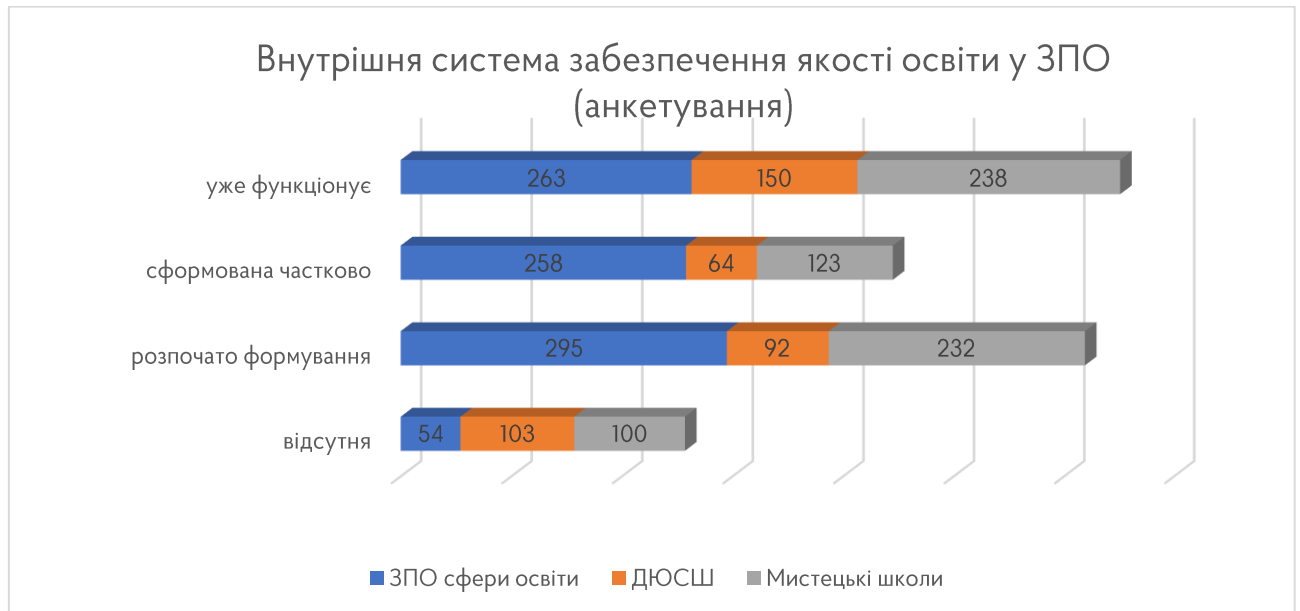

Рис. 12

Із 130 ЗПО, охоплених вивченням (за інформацією керівників):

- у 37 ЗПО (28,5%) внутрішня система забезпечення якості освіти сформована і функціонує;
- у 45 ЗПО (34,6%) розпочато її формування;
- у 48 ЗПО (36,9%) взагалі не розпочато роботу щодо формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти. Зокрема: 13 ЗПО (27%) сфери спорту (дитячо-юнацькі спортивні школи); 17 ЗПО (35%) сфери освіти, 18 ЗПО (38%) сфери культури.

Положення (або інший документ) про внутрішню систему забезпечення якості освіти розроблено у 51% ЗПО. Проте воно затверджено керівником закладу освіти і схвалено педагогічною радою лише у 44% ЗПО.

За результатами самооцінювання освітніх і управлінських процесів ЗПО, керівники яких брали участь в опитуванні, внесли зміни до:

- річного плану роботи – 480 ЗПО (50,3%);
- стратегії розвитку – 194 ЗПО (20,3%);
- освітньої програми – 154 ЗПО (16,1%).

Для самооцінювання освітніх і управлінських процесів більшість ЗПО (88,2%), в яких функціонує внутрішня система забезпечення якості освіти, використовують Орієнтовні критерії та індикатори для самооцінювання освітніх і управлінських процесів закладу позашкільної освіти, зазначені у Методичних

рекомендаціях з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах позашкільної освіти, рекомендованих Державною службою якості освіти України, а 8% ЗПО для самооцінювання розробили власні критерії та індикатори.

Серед позитивних наслідків запровадження у ЗПО внутрішньої системи забезпечення якості освіти та самооцінювання освітніх та управлінських процесів, керівники ЗПО, де проводилося самооцінювання, зазначають:

- 489 ЗПО (51,3%) підвищилась якість надання освітніх послуг;
- 474 ЗПО (49,7%) забезпечено академічну добросовісність;
- 446 ЗПО (46,8%) забезпечено прозорість та інформаційну відкритість;
- 404 ЗПО (42,3%) забезпечено партнерство учасників освітнього процесу;
- 402 ЗПО (42,1%) покращилось освітнє середовище в закладі;
- 301 ЗПО (31,6%) покращились управлінські процеси в закладі;
- 194 ЗПО (20,3%) покращилась система оцінювання здобувачів освіти.

Формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти знаходиться в межах повноважень керівника закладу освіти, тому ігнорування керівниками ЗПО Закону України «Про освіту» (абзац шостий частини третьої статті 26) свідчить про порушення обов'язку забезпечувати повноцінну діяльність закладу освіти.

Створення умов для безбар'єрного доступу та інклюзивне навчання осіб з особливими освітніми потребами

Забезпечення безбар'єрного доступу до будівель та приміщень ЗПО (пологий вхід/пандус/мобільні платформи) є одним із факторів доступності позашкільної освіти, створення умов для навчання осіб з особливими освітніми потребами.

Результати моніторингового дослідження показали, що у переважній більшості ЗПО не створені умови для безбар'єрного пересування осіб з особливими освітніми потребами (у цілому заклади оснащені лише пандусами, відсутня можливість доступу до верхніх поверхів, туалетних кімнат).

Із 127 ЗПО, охоплених моніторинговим дослідженням:

- 35 керівників ЗПО, розташованих у містах, 26 – у селищах, 15 – у селах зазначили, що безбар'єрний доступ до будівлі, приміщень ЗПО (пологий вхід/пандус/мобільні платформи) міст забезпечено;
- 49 керівників ЗПО, розташованих у містах, 39 – у селищах, 15 – у селах зазначили, що можливість безперешкодного пересування між поверхами для людей з обмеженими можливостями не забезпечена;
- 54 керівників ЗПО, розташованих у містах, 45 – у селищах, 20 – у селах зазначили, що туалетну кімнату для осіб з особливими

освітніми потребами (широкий безпороговий прохід, достатня площа туалетної кімнати, наявність поручнів) не облаштовано.

Такі факти свідчать про порушення прав на здобуття позашкільної освіти осіб з особливими освітніми потребами.

Ситуація з цього питання у 66 відвіданих ТГ у розрізі регіонів виглядає наступним чином (табл. 6):

Таблиця 6

СТВОРЕННЯ УМОВ ДЛЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО ПЕРЕСУВАННЯ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ У ЗПО ТГ, ЩО ОХОПЛЕНІ МОНІТОРИНГОВИМ ДОСЛІДЖЕННЯМ, У РОЗРІЗІ РЕГІОНІВ

Регіон, де розташований заклад позашкільної освіти	Забезпечено безбар'єрний доступ до будівлі, приміщень ЗПО (пологий вхід/пандус/мобільні платформи)				Забезпечена можливість безперешкодного пересування між поверхами для людей з обмеженими можливостями				Облаштовано туалетну кімнату для осіб з особливими освітніми потребами (широкий безпороговий прохід, достатня площа туалетної кімнати, наявність поручнів)			
	так	ні	частково	загальний результат	так	ні	будівля одноповер	загальний результат	так	ні	частково	загальний результат
Вінницька область	1	2		3		2	1	3		3		3
Волинська область	5	2		7		7		7		7		7
Донецька область												
Дніпропетровська область	2	5		7		7		7		7		7
Житомирська область	3	2		5		5		5		5		5
Закарпатська область		3		3		3		3		3		3
Запорізька область	2		1	3	1	2		3		3		3
Івано-Франківська область	5	1	1	7		6	1	7		6	1	7
Київська область	3	4		7		7		7		7		7
Кіровоградська область	3	3		6	1	5		6		6		6
Луганська область												
Львівська область	1	2	1	4		3	1	4	1	3		4
Миколаївська область	3			3		2	1	3	1	2		3
місто Київ	4	3		7	2	5		7	1	6		7
Одеська область	6			6		5	1	6		6		6
Полтавська область	2	2	1	5		4		4		4		4

Рівненська область	3	3		6		6		6		6		6
Сумська область	7		1	8	3	5		8	1	7		8
Тернопільська область	4	3		7		3	4	7	1	6		7
Харківська область	3	1		4		4	1	5	1	3	1	5
Хмельницька область	6	2		8		7	1	8		8		8
Черкаська область	7	1		8		4	4	8		8		8
Чернівецька область	4	3		7		5		7		7		7
Чернігівська область	2	4		6		6	2	6		6		6
Загальний результат	76	46	5	127	7	103	17	127	6	119	2	127

Така ж тенденція простежується і у ЗПО, керівники яких взяли участь у дистанційному опитуванні. Так, із 1972 ЗПО, де здійснювався освітній/навчально-тренувальний процес на час дистанційного опитування керівників:

- у 48,3% (952 ЗПО) не забезпечено безбар'єрний доступ до будівель та приміщень;
- у 20,5% (405) забезпечено можливість безперешкодного пересування між поверхами для людей з обмеженими можливостями;
- у 16,1% (318) облаштовано туалетну кімнату для осіб з особливими освітніми потребами (широкий безпороговий прохід, достатня площа туалетної кімнати, наявність поручнів) (табл. 7).

Таблиця 7

СТВОРЕННЯ УМОВ ДЛЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО ПЕРЕСУВАННЯ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ У ЗПО У РОЗРІЗІ РЕГІОНІВ

Регіон, де розташований заклад позашкільної освіти	Забезпечено безбар'єрний доступ до будівлі, приміщень ЗПО (пологий вхід/пандус/мобільні платформи)			Забезпечено можливість безперешкодного пересування між поверхами для людей з обмеженими можливостями			Облаштовано туалетну кімнату для осіб з особливими освітніми потребами (широкий безпороговий прохід, достатня площа туалетної кімнати, наявність поручнів)		
	ні	так	всього	ні	так	всього	ні	так	всього
Вінницька область	37	41	78	65	13	78	70	8	78
Волинська область	31	50	81	66	15	81	66	15	81
Дніпропетровська область	37	57	94	80	14	94	85	9	94
Донецька область	6	5	11	11		11	11		11

Житомирська область	29	57	86	61	25	86	69	17	86
Закарпатська область	38	38	76	59	17	76	57	19	76
Запорізька область	18	14	32	29	3	32	29	3	32
Івано-Франківська область	62	58	120	94	26	120	98	22	120
Київська область	54	64	118	92	26	118	102	16	118
Кіровоградська область	27	57	84	63	21	84	63	21	84
Луганська область	2	2	4	2	2	4	2	2	4
Львівська область	109	67	176	159	17	176	162	14	176
м. Київ	77	65	142	112	30	142	120	22	142
Миколаївська область	28	40	68	51	17	68	50	18	68
Одеська область	36	36	72	54	18	72	65	7	72
Полтавська область	52	59	111	80	31	111	96	15	111
Рівненська область	33	44	77	58	19	77	59	18	77
Сумська область	37	43	80	72	8	80	70	10	80
Тернопільська область	36	24	60	48	12	60	48	12	60
Харківська область	43	32	75	60	15	75	61	14	75
Херсонська область	3	3	6	5	1	6	5	1	6
Хмельницька область	30	48	78	63	15	78	64	14	78
Черкаська область	41	48	89	65	24	89	69	20	89
Чернівецька область	50	30	80	67	13	80	68	12	80
Чернігівська область	36	38	74	51	23	74	65	9	74
Загальний результат	952	1020	1972	1567	405	1972	1654	318	1972

Створення умов для безбар'єрного пересування осіб з особливими освітніми потребами у ЗПО різних типів за результатами дистанційного опитування (рис. 13).

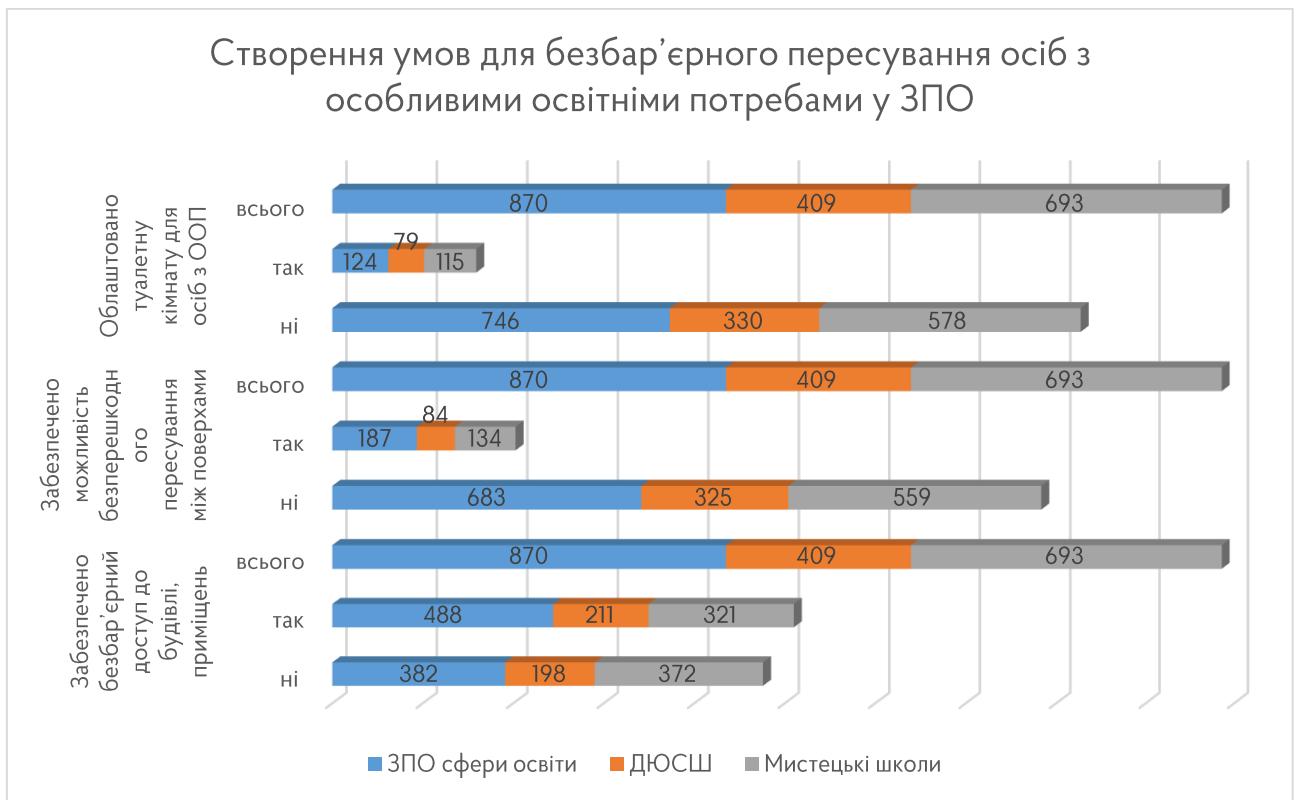

Рис.13

За інформацією місцевих органів управління освітою, культурою, спортом у 2021–2023 роках у всіх ЗПО 66 ТГ, які відвідали територіальні органи Служби, кількість осіб з ООП змінювалася наступним чином (рис. 14):

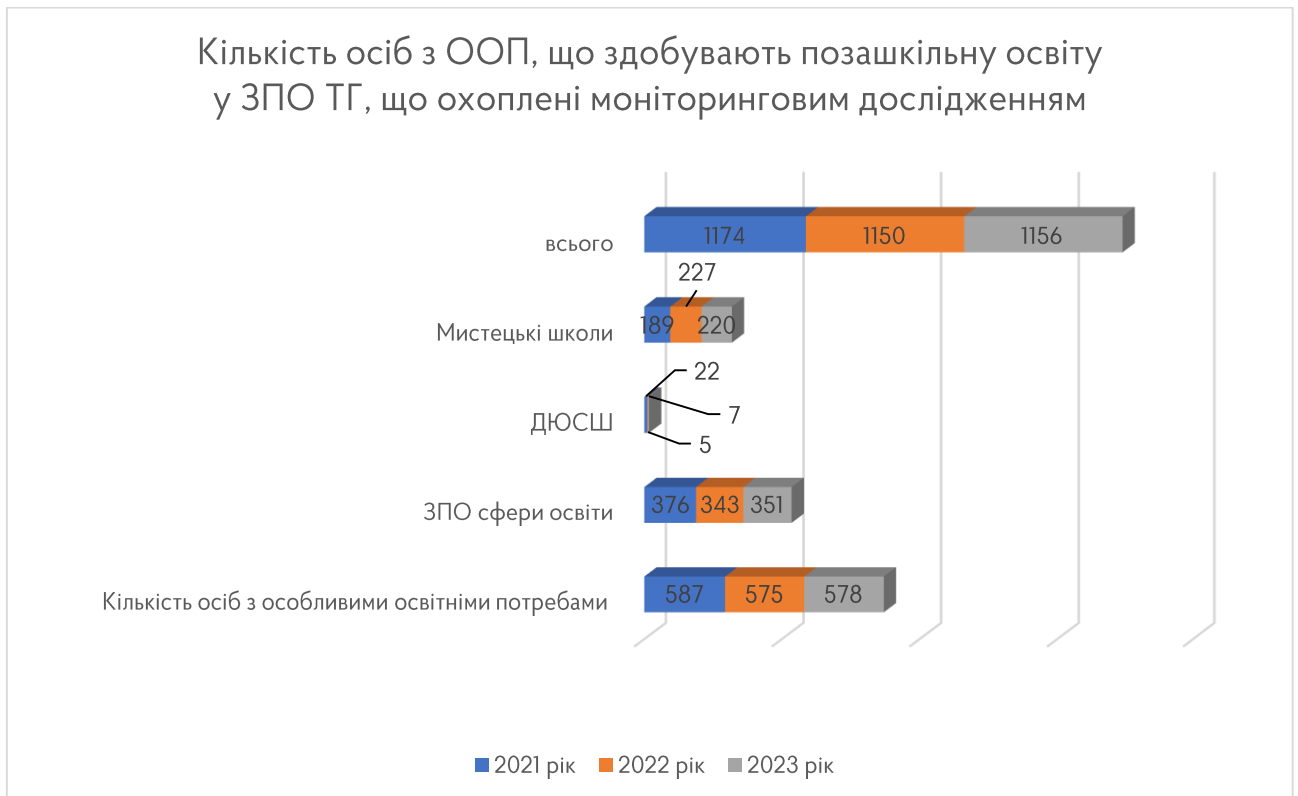

Рис. 14

Питання організації інклюзивного навчання в ЗПО потребує особливої уваги засновників закладів, адже переважна більшість керівників, які брали участь в опитуванні (84,3%), відзначають відсутність необхідних фахівців відповідно до вимог законодавства для надання психолого-педагогічних послуг із забезпечення освітнього/навчально-тренувального процесу осіб з особливими освітніми потребами згідно з індивідуальною програмою розвитку (табл. 8).

Таблиця 8

СТАН ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ У РОЗРІЗІ РЕГІОНІВ

Регіон, де розташований заклад позашкільної освіти	Чи запроваджене у ЗПО інклюзивне навчання ?			Чи наявні необхідні фахівці відповідно до законодавства для надання психолого-педагогічних послуг із забезпечення освітнього/навчально-тренувального процесу осіб з особливими освітніми потребами згідно з індивідуальною програмою розвитку		
	ні	так	загальний результат	ні	так	загальний результат
Вінницька область	70	8	78	7	1	8
Волинська область	77	4	81		4	4
Дніпропетровська область	81	13	94	11	2	13
Донецька область	11		11			
Житомирська область	73	13	86	8	5	13
Закарпатська область	69	7	76	4	3	7
Запорізька область	26	6	32	2	4	6
Івано-Франківська область	112	8	120	5	3	8
Київська область	90	28	118	14	14	28
Кіровоградська область	64	20	84	12	8	20
Луганська область	4		4			
Львівська область	153	23	176	14	9	23
м. Київ	93	49	142	30	19	49
Миколаївська область	44	24	68	17	7	24
Одеська область	61	11	72	8	3	11
Полтавська область	95	16	111	14	2	16
Рівненська область	68	9	77	7	2	9
Сумська область	72	8	80	4	4	8
Тернопільська область	53	7	60	4	3	7
Харківська область	66	9	75	7	2	9
Херсонська область	5	1	6	1		1
Хмельницька область	66	12	78	8	4	12
Черкаська область	74	15	89	7	8	15

Чернівецька область	72	8	80	6	2	8
Чернігівська область	63	11	74	10	1	11
Загальний результат	1662	310	1972	200	110	310

Матеріально-технічне та навчально-методичне забезпечення

Не менш актуальним і важливим для організації якісного освітнього/навчально-тренувального процесу в ЗПО є питання забезпечення відповідною матеріально-технічною та навчально-методичною базою, у тому числі інформаційно-комунікаційними технологіями, навчально-дидактичним обладнанням і матеріалами.

Із 1972 дистанційно опитаних керівників ЗПО, де здійснювався освітній/навчально-тренувальний процес, відповідною матеріально-технічною та навчально-методичною базою:

- забезпечені лише 468 ЗПО (23,7%);
- частково забезпечені 1331 ЗПО (67,5%);
- не забезпечені взагалі 150 ЗПО (7,6%) (рис. 15).

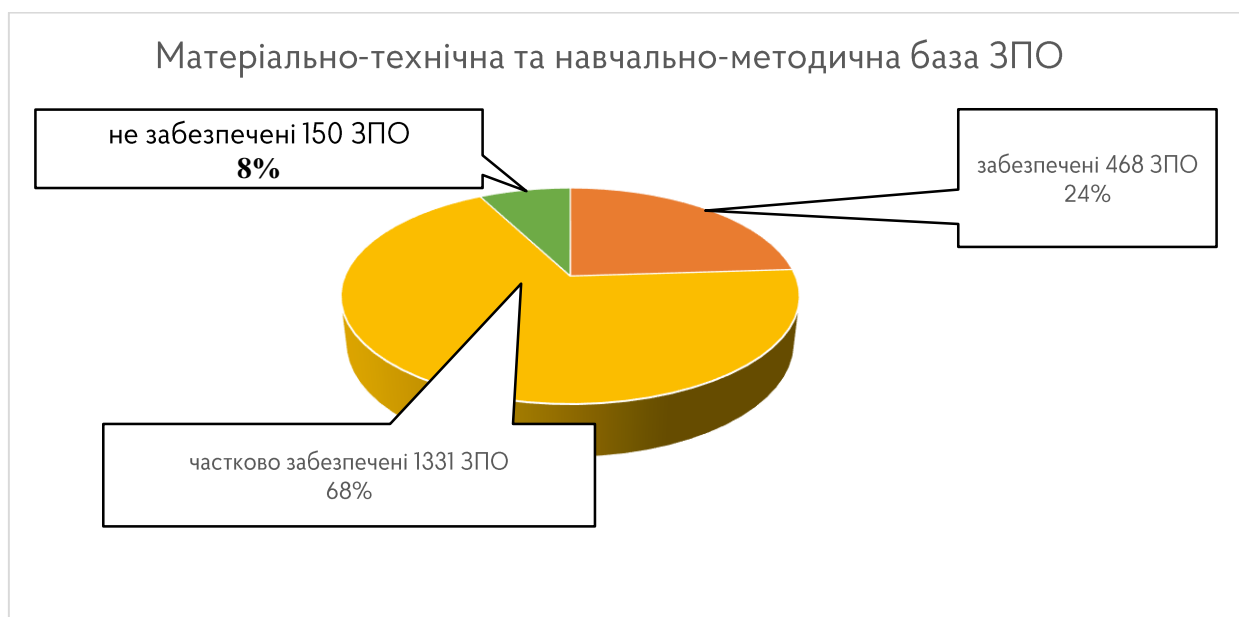

Рис. 15

Крім цього, керівники ЗПО відзначають наступні проблемні питання:

- матеріально-технічна база застаріла, потребує оновлення;
- обладнання постраждало внаслідок ведення бойових дій;
- педагогічні працівники власними зусиллями поповнюють необхідні навчально-методичні матеріали та матеріально-технічну базу.

Крім поповнення та осучаснення матеріально-технічної бази деякі ЗПО потребують повного відновлення.

Висновки

Незважаючи на військову агресію російської федерації, місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, керівниками закладів позашкільної освіти вжито заходів для забезпечення доступу до якісної позашкільної освіти. Більшість закладів позашкільної освіти працюють в очному форматі.

Засновникам та керівникам ЗПО переважно вдалося за короткий проміжок часу, залучивши різні джерела фінансування, облаштувати захисні споруди або забезпечити можливість використання захисних споруд інших суб'єктів господарювання, що дало можливість забезпечити надання освітніх послуг у безпечних умовах.

Разом з тим моніторингове дослідження показало необхідність координації зусиль органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, громадських організацій для розвитку системи позашкільної освіти.

За результатами дослідження можливо виділити ряд типових проблемних питань, що потребують вирішення у більшості ЗПО. Зокрема, серед проблемних питань, які виникають під час організації та забезпечення якісного освітнього/навчально-тренувального процесу в ЗПО, необхідно відзначити наступні:

- тенденція до скорочення в країні мережі ЗПО та зменшення контингенту здобувачів позашкільної освіти упродовж 2021–2023 років, особливо у сільській місцевості;
- необхідність комплектування ЗПО належною кількістю кваліфікованих педагогічних працівників/тренерів-викладачів, у тому числі психологів, для організації якісного освітнього/навчально-тренувального процесу;
- необхідність створення у більшості ЗПО безпечних умов для перебування вихованців і працівників (відсутність власних безпечних укриттів, неналежне облаштування наявних укриттів або використання непристосованих будівель для укриття);
- необхідність оновлення змісту навчальних програм із позашкільної освіти в частині надання переваги навчальним програмам, інтегрованим курсам для дистанційного та змішаного навчання, а також адаптація програм під запити дітей в умовах сьогодення;
- відсутність у більшості ЗПО сформованої дієвої внутрішньої системи забезпечення якості освіти;
- відсутність у більшості ЗПО умов для організації інклюзивного навчання відповідно до вимог законодавства, надання психолого-педагогічних послуг із забезпечення освітнього/навчально-тренувального процесу осіб з особливими освітніми потребами згідно з індивідуальними програмами розвитку;

- недостатній рівень забезпечення ЗПО відповідною матеріально-технічною та навчально-методичною базою, у тому числі інформаційно-комунікаційними технологіями, навчально-дидактичним обладнанням та матеріалами.

З огляду на викладене, вважаємо за доцільне рекомендувати:

Керівникам закладів позашкільної освіти:

1. **Забезпечити:**

- виконання вимог статті 16 Закону України «Про позашкільну освіту» в частині формування освітньої програми закладу позашкільної освіти, розроблення освітніх програм ЗПО відповідно до вимог законодавства (наказ Міністерства освіти і науки України від 05.01.2021 № 17 «Про затвердження Типової освітньої програми закладу позашкільної освіти», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 11 березня 2021 року за № 308/35930);
 - виконання вимог законодавства у частині формування ефективної внутрішньої системи забезпечення якості освіти.
1. **Порушити клопотання перед засновниками закладів позашкільної освіти щодо виділення коштів для облаштування/ремонт укріплень, доступності закладу для осіб з особливими освітніми потребами та зміцнення матеріально-технічної і навчально-методичної бази.**
 2. **Враховуючи актуальність і необхідність впровадження дистанційного та змішаного навчання в освітній/навчально-тренувальний процес, у межах своїх повноважень впроваджувати сучасні онлайн-інструменти, використовувати освітній контент для інтерактивного навчання.**

Засновникам закладів позашкільної освіти:

1. **Забезпечити:**

- збереження мережі комунальних ЗПО та контингенту здобувачів позашкільної освіти;
 - зміцнення матеріально-технічної і навчально-методичної бази підпорядкованих ЗПО;
 - доступність будівель, споруд, приміщень ЗПО для осіб з особливими освітніми потребами відповідно до вимог державних норм і стандартів.
2. **Зважаючи на особливі обставини проведення освітнього процесу в умовах дії правового режиму воєнного стану, сконцентрувати зусилля для забезпечення належного фінансування (із залученням всіх можливих джерел) заходів із обладнання (дообладнання) захисних споруд цивільного захисту на заміну існуючим у переважній більшості**

найпростішим укриттям. Нагально вирішувати питання щодо забезпечення укриттями ЗПО, в яких вони відсутні.

3. При затвердженні штатних розписів комунальних ЗПО не допускати скорочення штатних ставок керівників гуртків, віднайти можливості для введення в штатний розпис ЗПО посади практичного психолога (не більше 1 ставки на заклад) відповідно до вимог наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 31.10.2012 № 1230 «Про затвердження Типових штатних нормативів позашкільних навчальних закладів», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 19 листопада 2012 року за № 1935/22247.

Окрім того, за сприяння Міністерства освіти і науки України, потребують вирішення питання щодо процедури розроблення та затвердження на різних рівнях навчальних програм гуртків, секцій, дисциплін, інших творчих об'єднань.

За сприяння Міністерства молоді та спорту України, потребує також вирішення питання щодо надання практичних рекомендацій для розроблення освітньої (-их) програми дитячо-юнацької спортивної школи (оскільки, відповідно до вимог статті 10 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» організаційно-методичне забезпечення дитячо-юнацьких спортивних шкіл здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фізичної культури та спорту).